

Vissavienības lauksaimniecības izstādē

JAUNU CEĻU MEKLĒTĀJA

Tas notika pašās pirmajās dienās pēc Vissavienības lauksaimniecības izstādes atklāšanas. Ik paviljonā, ik laukumā un alejā valdīja pacīlātība, jaudis staigāja, stāvēja, tūlīt kāda sieviete — tāda stīpa augumā un ļoti ļoti vienkārša — bija sadrumstus un pat apraudzājas. Jā, PSRS Augstākās Padomes deputāte Socialistiskā Darba Varone Milda Fridrichsone — Česu rajona kolchoza «Sarkanais Oktobris» izlēja cūkko, — jutās sarūgtināta līdz strds dziļumiem. Ne jau par sevi. Par «Madi», kural neticēja...

Norūpējusi un sagrauzis izskatījās arī kolchoza «Sarkanais Oktobris» priekšsēdētājs b. Denļsovs. Ieraudzījis pie liellopu paviljona lauksaimniecības ministru A. Ņikonovu, Denļsovs, brīdī vīcinājies, devās tam klāt, pavilka nost no cietim un sāka kaut ko dedzīgi skaidrot, vicinādam rokā papīra lapu, kuru baidzot iespieda ministram rokā.

— Nu koi iesniedz vien to protestu. Gan jau viņi noskaidros! — Izstājās teica ministrs.

Komisijas locekļi, kuriem jāizlemj, kādas no izstādītājiem cūkām atzīstamas par Vissavienības lauksaimniecības izstādes čempioniem, savukārt grozīja galvas un teica:

— Nevār būt! Nav iespējams! Te ir kāda kļūda dokumentos!

Bet kļūdas nebija. Vēl un vēlreiz tika rūpīgi pārbaudīti visi papīri, iesniegtas vēl papildu izlāpas, līdz bija neapšaubāmi pierādīts, ka sīvēnu mātē «Madi» no Česu rajona kolchoza «Sarkanais Oktobris» tiešām pērn atnesušas trīs reizes un devus kolchozam 44 sīvēnu gadā.

Kā akmeņi no sīrds novēlās Milda Fridrichsonei, kad baidzot galīgi noskaidrojās stridīgais jautājums par viņas kopto un lototo «Madi», kura, sagādājama šīs diēnas raizes un uzturakumu vairākiem cilvēkiem, pati lielāko tiesu beztrūpīgi snauda paviljonā savā stendā, izstiepusies visā garumā, un nelūkās ne zīnīs par cilvēkiem, kuri nepārtraukti straumē plūda tai garām pa eju, brīnīdamies par tās neparasto ražību. «Madi» tika atzīta par izstādes čempionu un vēl vairāk saistīja apmeklētāju uzmanību.

Ar katru dienu radās vairāk un vairāk tādu paviljoni, kuri, iegriezušies Latvijas PSR paviljonā, apjautājas pēc pašas «Mades» kopējas Mildas Fridrichsones, ilgi kavējās pie viņai veltītā stenda, rūpīgi pierakstīja visu, ko tur varēja uzzināt, iztūlāja sīki jo sīki paviljona darbiniekus. Kuru cūkkopi vai zootehniķi gan nevarēja interesēt tās, kā iespējams gada laikā no vienas cūkas iegūt trīs metienos gandrīz pusmūktu sīvēnu? Tas jau izklauzījās gandrīz pasakā, jo galējā robeža taču skatījās divi metieni gadā.

Todien — tas bija drīz pēc izstādes atklāšanas — Milda Fridrichsone atkal bija satraukuma cūkās paša rīta. Vairākas reizes pavēstīja visi daudzle rādīoskalrūpi, ka šodien «Mānežā» Socialistiskā Darba Varone Milda Fridrichsone stāstīs par savu pieredzi.

Noteiktajā laikā tēlpa pulcējās klausītāji — jaudis, kas bija Maskavā ieradusies no dažādām republikām, dažādiem apgabaliem. Ar satraukuma sārtnu valgu gados, Milda Fridrichsone stāstās runātāja vietā. Nu, kas gan viņa, vienkārša cūkko, par lektoru! Un pie tam jārunā krieviski valodā! Drošības dēļ viss bija iepriekš uzrakstīts uz papīra, vēl un vēl sīki pārdomāts, ko teikt. Pārvarējusi pirmo muļsumu, Milda Fridrichsone droši un mierīgi stāstīja par savu darbu, vēlāk atbildēja uz vesulu virkni jautājumu.

Protams, ik gadus jau nevar sīvēnu mātē dot trīs metienus. Tas varēja notikt tikai ik pārgadus, kā tas bija ar abām kolchoza «Sarkanais Oktobris» eksponētām cūkām «Madi» un «Lupausti». Piemēram, «Lupausti» deva trīs metienos 1952. gadā pavisam 47 sīvēnus, bet pērn divos metienos — 27 sīvēnus. Divos gados tādējādi bija iegūti pieci metieni — pavisam 74 sīvēni, vai, rēķinot vidēji — pa 37 sīvēni gadā. Arī «Madi», kura pērn deva trīs metienus, šogad dots tikai divus, bet, par abiem gadiem rēķinot, bus tomēr iegūti vairāk nekā trīsdesmit sīvēnu gadā. Vārdu sakot, Mildas Fridrichsones panākums balstās uz to, ka sīvēnu mātē dot piecus metienus divos gados, nevis četrus, kā tas bija parasts līdz šim.

Lai to panāktu, cūkkopec darbā bija nepieciešami daži pārkārtojumi. Vispirms, pēc atnešanās sīvēnu mātē bija ātrāk jāpalecina, jau tad, kad sīvēni vēl nav nosīrtīti. Sīvēni arī ātrāk jānosīrt — nevis pēc diviem mēnešiem, bet pēc sešiem nedēļām. Nu, un kas, protams, ir ļoti ļoti svarīgi: cūkas visu laiku rūpīgi jākopj, jābaro tā, lai organismam netrūktu ne minerali, ne vitamīnu, lai barība būtu ļoti sagatavota.

Tā nekā neticama vai pārdabiska nav tāl apstākļi, ka «Madi» un «Lupausti» devušas vienā gadā tik daudz sīvēnu — par to bija pārliecināts katrs, kas «Mānežā» todien noklausījās Mildas Fridrichsones stāstu par viņas darbu pieredzi. Skaidrs, ka to, ko iespējusi viņa, varēja iespēt kura katra cūkkopec līdzīgos apstākļos, ja vien tā nebaidījās strādāt tikpat pašalīdzīgi. Ir jau gan daudz vieglāk strādāt pa vecam. Jo sīvēni tikpat paliek pie mātē, jo kopējai vieglāk. Ir jau arī vienkāršāk pašu sīvēnu mātē pabarot, tā sakot, «pa roku galam» — kaut kā, ar to, kas gadās pie rokas, nekā dienādiņā domāt, vai tikāl tādā «Lupausti» netrūkst barības vitamīna «C» vai «B», vai pietiekami kabalta un kalciņa, vai nav par maz kaloriju, vai ziēma, atkarībā no laika apstākļiem, par atļaut pastaigāties pa lauku sīvēnu mātē vesulu stundu vai tikai pusstundu, vai cūkas un sīvēni nomažāti pietiekami tīri. Un cik naktis Milda Fridrichsone pavadījusi bez miega, uzmanidama tās sīvēnu mātē, kurām nupat gaidāma atnešanās! Lūk, par visu to ir jādama — daudz jādama. Ar Milda Fridrichsone nav no tiem, kas nemeklē savā darbā jēgu, nav no tiem, kas nemil domāt.

Vissavienības lauksaimniecības izstādē 13. oktobrī bija īsta svētku diēna. Administratīvā korpusa lielā zālē bija ļaustu pilna. Izstādes direktors akademiķis N. Cietins pasniedza goda medaļas un apliecinās labākajiem loppokļiem. Tur bija slavenie krostmēši no padomju saimniecības «Karavajevs» un kolchoza «12. Oktabris». Starp tiem, kas saņēma medaļas, bija arī Milda Fridrichsone.

Savas lepņas «Lupausti» slavenā cūkkopec drīz vedīs atkal mājās. Ir iegūta augsta balva, atzinība par pašalīdzīgo darbu. Ir radies daudz jaunu draugu un pazīstamu visās Padomju zemes malās. Ir uzkrāts daudz jaunu atziņu, iepazīstot citu tādū pašu vienkāršu un godīgu darbu rīku pieredzi, kas pavers ceļu uz jauniem panākumiem, palīdzēs meklēt un atrast jaunus ceļus.

V. Kacēna

«LITERATURA UN MAKSĻA»

Pareizi ievirzīt mūsu architektu radošo darbu

Triju Baltijas republiku architektu apspriede ar Maskavas un Leningradas pārstāvju piedalīšanos

Tikko atzīmējām desmito gadadienu kopš Rīgas atbrīvošanas no fašistiskajiem iebrucējiem. Jau desmit gadus atkal ir brīvas arī Tallina un Vilņa. Tāpēc triju Baltijas republiku architektu apspriedē Rīgā (7., 8. un 9. oktobrī) savā ziņā bija atskalte par paveikto atjaunošanas un jauncelmes darbu.

Paveikts ir daudz. Jaunā krāšņumā no drupām pacēlušās Igaunijas, Latvijas un Lietuvas sagrautās pilsētas. Kolchozu centros iezīmējušās jauno ciematu pirmās kontūras. Kolchoznieku nama gaišais korpuss, statīti ceļoties pāri Rīgas namiem un dārzim, uzskatāmi simbolizē diēno darba rosmi, ar kādu padomju jaudis iet uz komunistisko rītdienu.

Tāču apspriedē nebija tikai atskalte par veikto. Tās nozīme tālu pārsniedz kārtējas pārskata referātu apspriešanas ietvarus. Biedriskas kritikas un paškritikas ceļā atsedzot kļūdas gan atsevišķu architektu jaunradē, gan vadošo iestāžu un organizāciju darba metodēs, apspriedē reizē kritiski pārvērtēja visu pašreizējo radošo darbu virzienu architektūras laukā Baltijas republikās. Daudz vērtīgu norādījumu te deva vadoši Maskavas un Leningradas architekti, kas aktīvi piedalījās apspriedē: PSRS Arhitektūras akademiķis Istenais loceklis K. Alabjans un korrespondētājs loceklis V. Skvarkovs, architektūras kandidāts J. Jaraļovs, Maskavas architektu savienības valdes loceklis L. Petrovs, profesors V. Vitmans, Leningradas Mākslas akademiķa rektora vietnieks V. Tvoļmeļers un citi. «Lenprojekta» vadītājs S. Speranskis, ka arī 27 architekti no Igaunijas PSR, viņu vidū Arhitektu savienības valdes priekšsēdētājs b. Kape, un 20 architekti no Lietuvas PSR, viņu vidū Ministru Padomes Arhitektūras pārvaldes priekšnieks b. Kumpis.

Strauji augot padomju tautas materialaj labklājībai un kultūras līmenim, aug arī prasības, kas tiek uzstādītas arhitektiem un celtniekiem. Darbajaudas pamatoji pārmet, ka ceļam pārāk maz un gausi. Pārmet, ka, atzarojoties ar dekoratīvām šķībībām fasādēs, dažkārt piemirstam pašu galveno — rūpes par cilvēku; rodas celtnes, kuras gan bagātīgi rotā dažādu laikmetu un stilu detaļas, bet kuru plānojums neatbilst uzstādāmajam prasībām, un konstrukcijas — mūsdienu celtniecības tehnikai un materiāliem.

Ceļu, pa kādu turpmāk ies mūsu projektēšanas un celtniecības prakse, norāda Valdības lēmumi par celtniecības darbu maksimālu industrializāciju un saliekamo dzīzelbetona konstrukciju plašu ieviešanu. Ierindā stāties jaunās būvmateriālu un būvdetaļu rūpnīcas, celtniecība saņems vismodernāko tehniku, izmainīsies kon-

strukcijas, darba metodes, tempi. Tas viss, izvirzot jaunus uzdevumus arhitektiem, prasa no viņiem nopietnu darbu pārkārtosānu. Arhitektu jaunradē jābūt novatoriskai, jāiet pa priekšu, jārosina celtniecības specialisti jauniem meklējumiem — ne tikai jāseko tiem, ar zināmu nokavēšanos reģistrējot viņu sasniegumus.

Apspriedes dalībnieki vienprātīgi atzina, ka galvenais kavēklis šai ziņā ir arhitektu — projektētāju atrautība no celtniecības. Zaudējot saskari ar prakti, daudz projektētāji pārāk aizraujas ar tīri dekoratīviem meklējumiem, kas pamazām kļūst par pašmērķi un nereti ir krasi preturā celtnes uzdevumiem, tās funkcijai, konstrukcijai. Splīgs piemērs, cik tālu var aiziet šādā virzienā, ir Rīgas lidostas ēka (arch. Vorobjovs), ko apspriedē pieminēja vienīgi ar sašutumu. Slikti plānojums, nemākulīga kompozīcija, detaļu un dekoratīvu rotājumu bezgumīga pārbagātība raksturo ēku, kas Rīgā pirmā sagādā gaisa satiksmes pasāžierus...

Diemžēl ir mums vēl architekti, kas, A. Porta (Tallina) vārdiem runājot, par obligātiem ikviena nama fasādē uzskata vispirms pilastus, frontonus, konsoles, balustrādes un citas arhitektūras detaļas, bet loģiem kā mazāk svarīgiem elementiem ierāda pāri palkūso brīvo vietu. Demagoģiski māsķojoties ar lozungu «cīņa pret konstruktivismu», šie jaudis «izskaidinājuši» lai likuši «izskaidrināt» ne vienu vien Rīgas, Tallinas un Viļņas jauncelni. Turklāt pilnīgi tiek atzīmēts, ka mazie, sīrie logi mūsu piejūras klimatā ir vistiešākā pretruna rūpēm par cilvēku. Laiks visiem saprast, ka noliedzot konstruktivismu, mēs nenoliedzam dzīzelbetonu un stiklu, bet cināmies pret pagrīzmas buržuāziskās architektūras formalistisku novirzienu, kura pamatā ir mums svešs un nepiepējams bezidejiskums un kosmopolitisms. Prasība plaši pielietot jaunus materiālus un konstrukcijas un vērsšanās pret dekoratīvām pārmerībām fasādēs nebūtu nenozīmīgu konstruktivismā rehabilitāšanu. Jauni būvmateriāli un modernas celtniecības metodes prasīdama meistara rokās ir spēcīgs ierocis visatbildīgāko arhitektonisko uzdevumu risināšanai. Paraugam mīnēsim Kolchoznieku namu (arch. O. Tilmanis), kur skaidra arhitektoniskā doma veselīgā organizmā saliedē plānojumā, konstrukcijā un formālo izteiksmi.

Lai rastu pareizu ievirzi visu mūsu architektu jaunradē, neatliekamais uzdevums ir — tuvināt architektus celtniecības praksei. Jācer, ka pirmās solis šai virzienā būs autora uzraudzības ieviešana visās jaunceltnēs (ne tikai tajās, kuru izmaksa pārsniedz 5 miljonus rubļu).

Latvijas Padomju komponistu savienībā

Latvijas Padomju komponistu savienības jaunrades sanāksmē 6. oktobrī noklausījās jaunus skaidrības.

Edmunds Goldšteins uzrakstījis divas dziesmas jautkam korim. Tās ir latgaliešu kāzu apdziedāšanas dziesmas, ar folkloras tekstu.

Komponisti pārrunās atzīmēja, ka dziesmas ir ļoti izdevušās ar interesantu melodisko materiālu. Tās varēs izmantot pasārdarbības korī latviešu literatūras un mākslas dekades programā.

Otrs jaunais komponists Valters K-

mīniskis rādīja senāksmē klavieru skandāru bērniem — «Pasakas». Darbs tika atzīmēts kā interesants, svaigs, ar īpatnēji autora seju. Tika ieteikts komponistam uzrakstīt vesulu klavieru ciklu bērniem.

Dmitrijs Kuļkovs uzrakstījis solo dziesmu «Uzvaras diēna» ar Andreja Baloža tekstu. Dzesma veltīta Rīgas atbrīvošanas 10. gadadiēnai.

Pārrunās piedalījās A. Skulte, J. K. Medīgs, J. Ozoliņš, N. Grīnfelds u. c.

pareizi atklāts lūgas saturs. Kā pašu vērtīgāko teatra sasniegumu grības atzīmēto, ka izdevies radīt dziļi realistisku sava laika sociālās vides noteikumu. Tāpēc, kaut arī lūgā daudz teoretizēšanas, it īpaši skatos ar Avotu, ik brīdī mēs gandrīz visas personas uztveram kā dzīvus, no sava laika sociālajiem apstākļiem izaukušus cilvēkus. Nekur nav vērojama aizrašanās tikai ar autora galvenās idejas deklaratīvu aizvādāšanu līdz skatītājam, kas šai lūgā, kur atsevišķi skati uzrakstīti teoretiskās diskusijas valdī pašpriedumu garā, viegli bija iespējams. Līdz ar to izrādē ieguvusi divējādu asumu: tā nosoda tādus cilvēkus, kādi ir reneģats Jānis un Anna, svārstīgais, mīelpilnīgais grīmstosāls Kulmanis, dzērājs Dzīlna. Bet izrādē skeldri apjauzām arī tos dzīves apstākļus, kāpēc šie cilvēki aizgājuši šādu ceļu, un līdz ar to kritizēja kapitalistiskā iekārtā. «Balss un atbalss» uzdevums šai ziņā ir krietns Akademiskā Dramas teatra sasniegums, tā ir laba, ar socialistiskā realisma metodi veidota izrādē.

Ar gandarījumu atzīmējams, ka skatuves mākslinieku kolektīvs sekmīgi ticis galā ar pagārajām atsevišķu personu republikām. Ne Avotā, ne Jānī, ne Dzīlnā klausoties nekur šo garumu nejutām, tik bagātīgi aktieri pratuši atklāt šīs replikas savus teļus. Turpretim vēl padomāt jādažu vārdi, ka viņi divi vien — Avots un Rasma — tagad turpinās revolucionāro darbu, izskan tā, ka viņi to darīs divi vien turpat vai visā pasaulē, bet patiesībā tie taču jāsaprot, ka no Avota ģimenes revolūcijai uzticīgi palikuši tikai viņi vien.

Avota ģimenes personīgās nelaimes reizē ar šo strādnieka sāpēm par visas strādnieku cīņas likteni labi atklāj V. Silenieks. Ar lielu dramatismu izvērsās Avota sadursme ar dēlu, kur V. Silenieks pakāpeniski liek skatītājam izsekot, kā Avots arvien dzirdīgāk ieklausās sava dēla svešajā valodā un pamažām skaldri izprot, ka viņa priekšā ir nelietis. Apvaldīta traģisma, Avota ģimenes nelaimes caursrāvota ir V. Silenieka spēle pēdējā cēlienā, kad Avots lūdz Jāni, lai tas palīdz atgriezt atpakaļ Annu. Tas ir rūpīgi pārdomāts tēls, krietns mākslinieka jaunrades sasniegums.

Turpretim galvenām kārtām tikai Zariņa personigo nelaimi un bēdas atklāj H. Topsis. Ka šim strādnieku puistim šis siēds, ka viņš ir nelaimīgs un izmisis par Annu, to H. Topsis pasaka pieteikamī labi. Bet viņa tēlam pietrūkst politiskā cīnītāja spēka, ar viņu uz skatuves neuznāk strādnieku šķiras labākas daļas pārstāvis, un tas ir liels trūkums.

Līdzīgi ir ar I. Pabērzas Amaliju. Aktriše pasvīturojusi šīs sievietes neiecī-

tību pret dzērājēnu, viņa asi kritizē Avotu, kad tā rīcībā reizēm par daudz atspoguļojas ģimenes nelaimju radītā nomāktība, iegrīšana sevi. Bet I. Pabērzas teļojumā neatklājas, ka Amalija visu to dara kā cilvēks, kas kritizē ar visdēzīgāko vēlēšanas palīdzēt, sekmēt strādnieku revolucionāro cīņu. Šim pamatam trūkstot, Amalija iznākusi līdzīga puritaniskā uģervantē, kas uzstājas ne dzīves, bet kaut kādas sausas dogmas vārdā.

Par daudzu personigo, t. i., Avota ģimenes traģediju nospēlē arī E. Dūda Rasmā lomā, tāpēc viņas Rasmā pietrūkst cīnītājs biografijas.

Augsti vērtējami negatīvo personāžu teļojumu sniegumi. Izdevies kāru, mīelpilnisku dzīves ideālu piesūkušos, cīniski nekaunīgu pret savu pagātni un tēvu — tādu skaldri līnijas J. Kublīs parāda reneģatu Jāni, pilnam risnādams to uzdevumu, kas šim tēlam ir lūgā. Tapat rūpīgi izveļojusi Annas lomu L. Freimane. Vulgaritāte, panaīva apreibotība, gluži primitīva dziļa dzīvot kaut kā vieglāk — tas viss L. Freimanes teļojumā atzalgojas ļoti daudzkrāsaini un tik patiesi, ka te var teikt — zudusī robeža starp skatuves tēlu un dzīvi. Tā ir liela, patiesa māksla.

Tas sakāms arī par H. Avenu Dzīlnas lomā. Mūsu priekšā it kā visa šī strādnieka dzīve: viņa vakardiena, šodiena un arī rītdiena. Tā ir nepārtraukta lejuv slīdēšana, kuru vērojot reizēm nevaram izšķirties, ko vairāk nozīmē: pašu Dzīlnu vai to iekārtu, kas šādus Dzīlnas radīja, — tik dziļi cilvēciski, tik spēcīgi H. Avenus noraksturo šo kroga brālī, kas par lietu kapeliku gatavs fabrikantam katrā laikā izdarīt pa prātam.

A. Līnija Kulmanis neapmierināts, ka tā «labā vieta» kroģā patiesībā nekāda jaukā nav, bet skaldrs arī tas, ka šis puisis pazaudēs arī to pašreizējo sadomāto interesi par strādnieku kustību un nogrims apkārtnes purvā. Tādējādi arī šai gadījumā aktieris veiksmīgi atrisinājis lomas uzdevumu, devis pareizu, pārliecinošu tēlu. To dara arī L. Bārs veļkāja īpašnieka Frēzes lomā.

Kā redzējām, tad no apzīnīgo strādnieku tēlu atveļojāmiem vienīgi V. Silenieks sekmīgi ticis galā ar savu uzdevumu. Triju pozitīvo personāžu nepietiekami spēcīgs noraksturojums, protams, vājina izrādē apzīnīgo strādnieku līniju. Bet ne Zariņa, ne Amalijas, ne Rasmā lomas tomēr nelīkšri izrādes izdošanās vai neizdošanās. Kā pēc svariģuma, tā arī tīri kvantitatīvi te galvenā nozīme ir Avotam, tāpēc arī izrādē izskan spēcīgi, pārliecinoši.

Jauno sezonu Akademiskais Dramas teātris sācis veiksmīgi — ar saturīgu un augstā mākslinieciskā meistartībā sniegtu inscēnējumu.

Ierosinoša māksla

«Stepe mostas»

Akademiskais Dramas teātris iestudējis K. Simonova lugu «Kādas milas stāsts». Attēlā: P. Čepurnieks (Golubs), E. Zile (Makarova), K. Trēncis (Vaganovs) un H. Topsis (kapteinis).

Lekcijas-koncerti

Lai iepazīstinātu darbalaugu visplašākās masas ar vērtīgākajiem muzikālajiem skandāriem, lai muzikāli izglītotu mūsu skolu jaunatni, LPSR Valsts filharmonija šajā sezonā organizēs virkni populāru koncertu-lekciju ciklu.

Pirmais cikls, kas sāksies š. g. oktobra beigās, veltīts padomju muzikālās kultūras sasniegumiem. Desmit lekcijās, kuras notiks paralēli latviešu un krievu valodā, muzikālās zinātnieki un kritiķi būs N. Grinfelde, L. Krasinska, J. Vitoliņš, A. Darkevics un V. Kaupužs iepazīstinās klausītājus ar izcilākajiem padomju muzikālajiem sasniegumiem operu, simfoniju, kora dziesmu un masu dziesmu jaunradē, kā arī ar atsevišķu padomju tautu muzikālajiem sasniegumiem.

Katrai lekcijai sekojošā tematiskajā koncertā piedalīsies redzamākie LPSR Valsts operas un baleta teātra un LPSR Valsts filharmonijas solisti, koris, instrumentālie ansambļi. Daudz svaiga šajos koncertos ienesīs vīriešu piedalšanās. Rīdnieki dziedās KPFSR Tautas mākslinieku Izaku Dunajevski, Staļina premijas laureātu Otaru Taktakišvili, PSRS Tautas mākslinieku Titu Kūziku un Lietuvas PSR Nopelniem bagātu mākslinieku A. Livontu. Šī cikla koncerti-lekcijas notiks svētdienās, pēkšņ, 12 (krievu valodā) un pēkšņ, 16 (latviešu valodā) LPSR Valsts filharmonijas koncertzālē.

Krievu klasiskajai muzikai veltīti koncertu-lekciju cikli (krievu valodā) tiks organizēti VEF un Poligrāfiku klubos. Šeit rūpnieciskie darbinieki iepazīsies ar krievu klasiskās muzikālās attīstību.

Rietumropas muzikālās kultūras popularizēšanai veltīti koncertu-lekciju cikli sāksies 1955. gada janvārī. Vispusīgi tiks parādīta lielo Vīnes klasiku Haidna, Mocarta, Beethovena jaunrade. Atsevišķas lekcijas-koncerti tiks veltīti romantisma virzienam muzikā 19. gadsimtā, itāļu operas attīstībai (Rossini, Bellini, Doniceti jaunradē), Dž. Verdi lomai un nozīmīgas operas attīstībai vīstūrē, franču liriskās operas attīstībai (Guno, Masnē, Deliba, Sen-Sansa jaunradē), poļu muzikālās kultūras attīstībai.

Pirmais un ceturtais kamermuzikālās koncertu abonementu cikls sāksies š. g. oktobra beigās, bet otrs un trešais — 1955. gada janvārī.

PARALELAS LĪNIJAS

Šāds galimam pieķersam tiem dažiem punktiem, kuros viņu priekšlūgumi tomēr atšķiras no PSRS ierosinājuma, kaut gan šie punkti acīm redzami runā pretim skaidram saprātam.

Lai mīnām vienu no tiem. PSRS ierosina proporcionāli samazināt visu lielvāstu bruņotus spēkus, Anglija un Francija turpretim prasa samazināt šos spēkus «līdz noteiktam līmenim», un, proti, līdz vienam — pusotram miljona Savienotajām Valstīm, PSR Savienībai un Ķīnai un 700—800 tūkstošiem Anglijai un Francijai. Gan angļu, gan franču pārstāvji nesaka, kādēļ tieši tādiem un ne citādiem jābūt lielvalsts bruņotību līmeņiem. Taču uzkrīt, ka nebūtu loģiski prasīt, piemēram, ka valsts ar 600 miljoniem cilvēku un 10 miljoniem kvadrātkilometru lielu teritoriju saglabātu aptuveni tādu pašu armiju kā zeme ar 42 miljoniem iedzīvotāju un 0,5 miljoniem kvadrātkilometru lielu teritoriju. Vai arī — kādēļ zemei ar pāris tūkstošu kilometru garu jūras robežu vajadzīga gandrīz tikpat liela armija kā valstij ar daudzu desmitu tūkstošu kilometru garu robežu, no kuras liela tiesa ir sauszemes robeža? Šādas prasības runā pretim elementārai loģikai.

Tieši šīs neloģiskās prasības Anglijas, ASV un Francijas delegācijas tagad izvirza par «rietumu priekšlūgumu pamatideju». Savādi tikai, ka vēl šopavas par šo priekšlūgumu kodolu izvirzīja pakāpeniskumu atbrūnošanās stadija un atomieroču atzīluma pasludināšanu vēlākā stadijā. Tagad, kad PSRS delegācija pieņemusi šo principu, angļu un franču plāns ieguvusi atkal citu «pamatideju». Nu ko lai dara, bruņošanās magnāti negrib tik viegli atiekties no savas treknās peļņas!

Par to vislabāk liecina arī viņu politikas «paralelisms»: kamēr viņu diplomāti Nujorkā ar nopietnu seju spriež par «bruņošanās samazināšanu kā starptautiskās nomierināšanas pamatu», viņu politiki Londonā jau vienojušies par «bruņošanās paplašināšanu kā miera nostiprināšanas pamatu»! Jeb, runājot ar ģerģiāli plagiātisko (dučas gars to nepiedod) lozungu: par «miera caur spēku».

Vācu varmākas ar fašistiskajiem ģenerāļiem priekšgalā un... vienotības ar Padomju Savienību, — tādas, lūk, ir rietumu politikas divas paraleles, kurām, pēc viņu propagandas, pretējā visiem ģeometrijas un politikas likumiem, jāstojas. Pie tam, kas asprātīgi atzīmēja Francijas Nacionālajā sapulcē progresīvais republikānietis Pjērs Kots, Londonas un Parīzes diplomāti līdz šim vēl tikai vienu

Padomju Savienības un Ķīnas Tautas Republikas sarunu dokumenti — deklarācijas, komunikē un vēstulju apmaiņa — ar gandarīgu uzņemti visās demokrātiskajās zemēs, kur tos pamatoti novērtēja kā jauna tipa starptautisko attiecību tālāk attīstības spožu apliecinājumu, kā miera nostiprināšanas faktoru Tālajos Austrumos un visā pasaulē.

Lielu vērtību Pekinas sarunu rezultātiem pievērš arī rietumu prese. Tā «Washington Post», pasvitrotojot PSRS un Ķīnas draudzības patieso raksturu, aicina rietumzemes, «savas eksistences interesēs» sekot savās attiecībās Ķīnas un Padomju Savienības paraugam (I — M. V.). Aģentūra «France Presse» savukārt pasvitro, ka «rietumu diplomatus pārstēdīs PSRS un Ķīnas sadarbības apjoms... Ipaši daudz lielu dzelzceļlīniju būvē». «Nav nekādu izredžu atraut Pekinu no Maskavas», — sūdzas angļu konservatīvā prese, bažījoties, ka «padomju sekmētā Ķīnas industriālā dzīve izņemēs visu Aziju».

Tai pašā laikā Indijā, Indonēzijā un citu Āzijas valstu prese pozitīvi vērtē PSRS — Ķīnas sarunu rezultātus. Ipaši izceļot abu deklarāciju «konstruktīvo toni», Indijas prese pasvitro, ka «sarunas starp Maskavu un Pekinu noritējušas paralelī debatēm par bruņošanās samazināšanu jautājumu ANO, kur PSRS delegācija savos priekšlūgumos pamatojusies uz Anglijas un Francijas pērnāda ierosinājumiem».

So paralēli, kura liecina par PSRS konsekvēntu miera politiku (reakcionārā prese kārtējo reizi to dēvē par «kārtējo padomju miera ofensīvu»), atzīmē arī vairāki rietumu laikraksti, kuri aicina «ar vislielāko nopietnību» studēt PSRS priekšlūgumus, kas «paver visplašākās vienošanās iespējas».

Taču, kā to varēja gaidīt, atbildīgās aprindās rietumos nebūt nav apmierinātas ar tādu attīstību. Tās drudžaini pūlas pēc iespējas noklusēt PSRS delegācijas priekšlūgumu līdzību ar angļu un franču projektu. Rezultātā Anglijas un Francijas pārstāvji ANO — Lodža un Moka kungļi griezušies pie biedra Vīlšinska ar desmitiem jautājumu nolūkā «noskaidrot neskaidras vietas». Taču jo drīz izrādījās, ka šīs «neskaidras vietas» burtiski figūrēja arī angļu un franču projektā! Tā iznāca, ka tas, kas rietumu diplomatijai bija skaidrs rietumvalstu projektā, tiem kļuvis neskaidrs padomju projektā, lai gan tajā ne burts nav mainījies! Ja, atbrūnošanās fiktīvie advokāti, kuri ir tikai tik ilgi par atbrūnošiem, kamēr var bruņoties, tagad jūtas visai neveikli un kā sliktostu.

Kadrs no kino filmas «Divi bīgli zemes»

Režisors un aktieri «Klaidoni» nevarēs no galejībām. Visas personas šeit dzīvo pilnāsnīgu dzīvi, mil speģiļi un maģi, neliedz kaislīgi un nežēlīgi. (Un kā cīnās!...) Nekā viduvēja, pelēcīga, vienmāja. Un tajā pašā laikā visur mēra izjūta: katru pārdzīvotāju režisors noved līdz augstam saprindzinājumam, bet nekur tas nenotiek nelietderīgi. Piemēram, ja režisors būtu pagarinājis tēva un dēla satikšanos cietumā, neglābami izvērstos melodramu, samazinātos šās scenas iespējamā spēka. Filmas autori droši izvēlējušies katru dzīves momentu tā maksimālajā saprindzinājumā, tā, piemēram, Ragunats izdzen savu sievu un ne agrāk un ne vēlāk kā, sākoties dzemdībām, un viņa dzemdēli un uz tēlas negaisa laikā. Likto — pārsplēdžams, bet režija epizodi izveidojusi tik melnā, ka mēs uztveram to kā gluži reālu lietu.

No līdzīgiem mākslīniskiem pārsplēdžumiem nebūtu jābaidās arī mums mūsu teātra un kinematogrāfijas laukā.

Par cik izturētais ir aktieris uz ekrāna un par cik mazāk viņš «spēlē», par cik mazāk riskē kļūt neists, bet tajā pašā laikā viņš riskē arī palikt peļēks un nevērojams, nesavijot skatītāju. Es sen neesmu dzirdējis, ka mūsu aktieris uz ekrāna valdītu skatuves iekļūstot tā, kā to dara aktrise Lija Misra filmā «Klaidonis» momentā, kad Džaga viņu nolauca. Sievietes kļūdzens tur tik drausms, ka iedarbojas uz skatītāja nerviem burtiski ar satricinošu spēku. Cilts jautājums — par cik šajā filmas skatā nepieciešams šāds divēsls plosšs kļūdzens. Man šķiet, ka šajā momentā tam pietrūkst objektīvas nepieciešamības, tas ir veiksmīgs tikai no tehniskās meistariības viedokļa, kā māka nepieciešamības gadījumā dot šo augstā pakāpes saprindzinājumu, kā māka spīdīši pielietot šādas metodes.

Vispār filmā «Klaidonis» pārpilna tik daudz nemākslotu jūtu un temperamentu izpaudumiem, ka, ja šeit arī atrodams kādas vājākas puses, tad tās pavisam notušie tā idejiskā un mākslīniskā kvalitāte, kas liek mums, padomju skatītājiem, radāt par indiešu «klaidoni» likteni.

Filma «Viesuļvētra» jau zināmā mērā liecina par viesuļvētras, daļēji amerikāniskās kinematogrāfijas kaitīgo ietekmi: filmas saturs visumā tuvojās lētām romānam, no šejienes arī zināmā apmērā pasauļas uzskatā, konfliktu un rīcības nepatīgas, mākslas tēlu nepilnvertība. Kaut arī virkne pozitīvu momentu šajā filmā pārliecīgi attēlo tautas saliedētību un vienprātību cīņā pret izsūcēju-angļotāju, tomēr nevar neatzīt: kā sīzētiskā puse, tā režisors un aktieri profesionālais darbs šeit atrodas uz nesalīdzināmi zemāka līmeņa nekā filmā «Klaidonis». Nepatīkami iedarbojas uz skatītāju pārmērīgā sausmināšana skatā starp angļotāju Kuverda (aktieris K. Sings) un viņa jauno sievu (aktrise K. Kartika), kad viņi paleic divā pēc kāzām. Šeit režisors nebeidzami atkārti tuvpilnā Kuverda baigo seju. Ir arī citi gaužām naturalistiski skati.

Mākslā jābūt patiesai, bet ne naturalistiskai. Filmas ideoloģisko nozīmi tāpat degradē lieki deju divertismenti. — to ir vairāk; nekā prasa darbības attīstība vai darbības vietas un situācijas raksturojums. Arī šajā ziņā režisors zaudējis mēru sajūtu. Bez tam vēl vesela virkne tīri tehnisku trūkumu mazina filmas mākslīniskā vērtību. Pie tādiem pieder pārāk mākslīgais lietus atsegs un rupjais pilsetas makets — tumsas māju kastes ar spilgti apgaismotiem logiem. Tas izkļūdīst īstenības iluziju: uz vāja fona arī aktiera tēlojums šķiet neists. Tās ir sekas režisora pavisālā sadarbības ar operatoru un mākslinieku.

Pavisam atsevišķa vieta ierādāma filmā «Divi bīgli zemes». Tā stāsta par indiešu zemnieku smago dzīvi, par viņu nemīgtajām rūpēm par malces kumos. Scenārist Č. Mukerđi un režisors Bimāls Rojs ar drūmu vienkārību pārliecinoši spējuši atklāt savas tautas nabadzīgāko slāņu dzīves bēdīgo ainu, parādīt viņu darba mīlestību, vīršķību un godīgumu, izsaukt skatītāja dziļu līdzjūtību. Raugoties šādās filmās, mēs izjūtam, cik tuvas un radniecīgas Indijas vienkāršajai bēdas miljoniem tādu pašu cilvēces pabērnu visā zemeslodē, kā arī to, cik šie ļaudis ir cienīgi redzēt labākas dienas, kuras viņi vēl nav izcīnījuši.

Jācer, ka indiešu filmu festivāls būs auglīgs pamats tālākai kultūralo sakaru nostiprināšanai un paplašināšanai starp Indiju un PSRS un ka padomju kino mākslas ietekme indiešu kinematogrāfijā dos lieliskus rezultātus.

Ed. Smiļģis,
PSRS Tautas mākslinieks

Pēdējās nedēļas skatītāju uzmanības centrā mūsu kinoteātros bija indiešu mākslas filmu demonstrējumi. Padomju skatītāja neparasta interese par šīm filmām apliecina dziļu saprašanu un draudzību starp Indijas un Padomju Savienības tautām.

Ar Indiju katram padomju cilvēkam saistās daudz domu un jūtu. Jau ilgu gadu mēs ar interesi un līdzjūtību sekojam indiešu tautas likteņiem, tās cīņai par savas zemes brīvību un neatkarību.

Kultūras sakaru nostiprināšanai un paplašināšanai starp mūsu tautām neapšaubāmi kalpo nesen notikušais indiešu filmu festivāls, un gribētos apgalvot, ka padomju un indiešu kino darbinieku savstarpējā radošās pieredzes apmaiņa atnesīs daudz pozitīvu abu valstu mākslā. Indiešu kinematogrāfijas darbinieki var smelties bagātīgu pieredzi (un, bez šaubām, jau daudz mācījušies) no padomju kinomākslas labākajiem sasniegumiem. Un savukārt arī mēs varam daudz gūt no indiešu mākslas, kaut vai, ar tās palīdzību atdzīvinot savā atmiņā vairākus mākslīniskās meistariības paņēmienus, ko bijām neapņēmuši piemirsuši.

Kapitalistisko valstu filmās bieži redzēts Indijas attēlojums. Stampu pilnājos Holīvudas savārstījumos Indiju parasti rāda kā etropiešiem nelzprotamu, eksotisku zemi, pilnu neledmājamākas mistikas. Tagad mēs pirmo reizi iepazīsimies ar istu tautas mākslu, kas atspoguļo Indijas vienkāršo cilvēku labākos ideālus, viņu cīņu pret sociālo varmācību, pašu krietnākas vispārīnīciskās domas un jūtas.

Raugoties indiešu filmu kadros, atmiņā atāust viss, ko nācies lasīt un dzirdēt par šo lielo tautu un tās bagāto jaunradi. Ar nevēlētu prieku redzam, ka kolonizatoru zābaki, kas vairākus gadsimtus nežēlīgi brādāja šo lepo, brīvi mīloto tautu, nav spējuši samīdīt indiešu tautas mākslu.

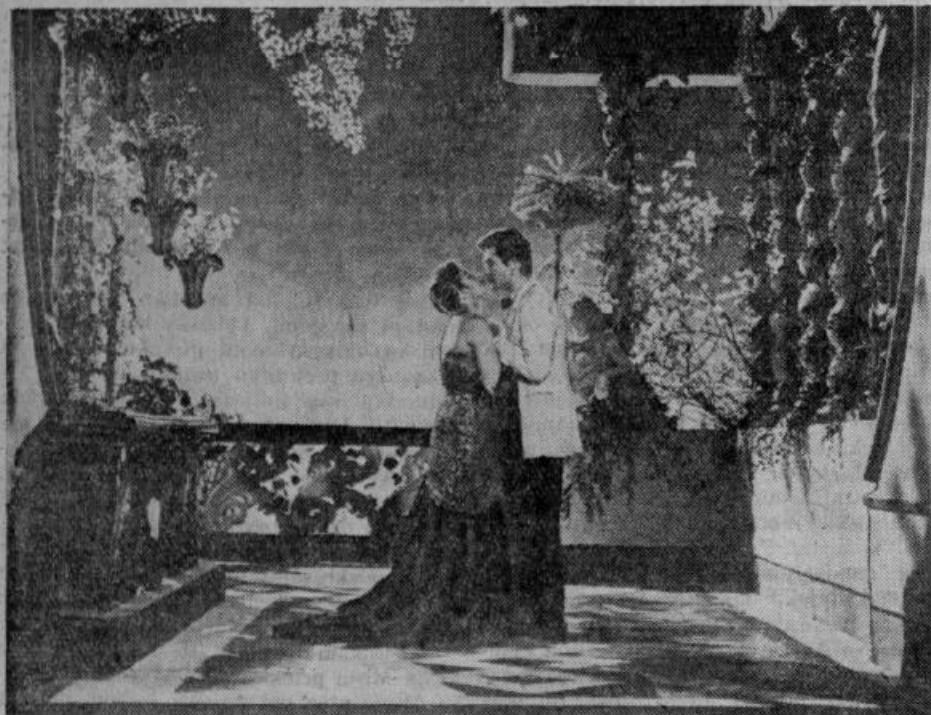
Ar ko izskaidrojams indiešu filmu varēns fadarības spēks un skatītāju ārkārtēja interese par tām? Man šķiet, ka panākumu atslēga vispirms kārtām meklējama tajā dziļajā aktualitātē, kas izriet no visa tā, ko redzam uz ekrāna, tāpat neparastajā tipisko parādību koncentrācijā, kura radīta ar ievērojamu spēku un izteiksmību.

Mums bija iespēja uz Latvijas ekrāniem noraudzīties trijās indiešu filmās: «Klaidonis», «Divi bīgli zemes» un «Viesuļvētra». Man it sevišķi gribētos apstāties pie filmas «Klaidonis», kura guvusi pašu lielāko levērbību skatītāju vidū. K. Abasa un V. Sathes talantīgi uzrakstīta «Klaidona» scenarija pamatā jūtam materialistisko pasauļes uzskatu. Scenarijs stāsta mums par to, ka cilvēka apziņas un garīgās dzīves veidošanos galvenā ietekmē nosaka nevis iedzimtība, bet gan sabiedriskā esamība, apkārtējā vide, objektīvā realitāte. Šajā gadījumā kapitalistiskā varas organu netaisnības dēļ krietni cilvēki kļūst par klaidoņiem un noziedzniekiem.

Patiesīgums un augstā mākslīniskā kvalitāte liecina par filmas radītāju progresīvajiem uzskatiem un ievērojamo talentu. Teiktāts attiecināms tiklāb uz scenāristiem, kā arī uz režisoru un galvenās lomas tēlotāju Radžu Kapuru, operatoru R. Karmakaru, mākslinieku M. Achrekaru un komponistu S. Džaiķišanu.

Grodi izērtmā fabula atklāj personāžu savstarpējās attiecīsmes, kuras saduras ne tikai raksturi, bet arī pasauļes uzskati. Dialogs visā filmā gaitā lakonisks. Idejais un psiholoģiskais spriegums novests līdz augstākajai pakāpei.

Darbība sākas it kā no filmas beigām — uz ekrāna ir tiesas zāle, viss jau noticis, un procesa laikā atdzimst iepriek-

Kadrs no kino filmas «Klaidonis»

Kadrs no kino filmas «Viesuļvētra»